

מְלֶאגֶר: אהבה, קנאה ושבת

מיוונית בתוספת מבוא: יהודה ליבס

יוסף גייגר כותב בספרו 'אהלי יפת: חכמי יוון בארץ ישראל' (עמ' 242) שמלאגר, שנולד בגדרה בימי מלכות בית חשמונאי, היה 'מטובי ומחשובי המשוררים שקמו בארץ ישראל בכל הדורות ובכל הלשונות'. בשיריו הרבים שנשתמרו, המשופעים במוטיבים מן המיתולוגיה היוונית, אין מלאגר רומז ליהודים או לדתם אלא בשיר קצר זה שתרגומו יובא להלן (הוא השתמר באנתולוגיה היוונית הפלטינית, ספר חמישי שיר 160), אשר מדבר על יום השבת (השיר שלפנינו הוא המקור הראשון מחוץ ליהדות שנזכרת בו השבת היהודית).

מתוך השיר בכללו עולה לדעתי הערכה גדולה של המשורר אל השבת והכרה במהות הארוטית שלה, שהיא על-אנושית ומנוגדת רק לכאורה לצינה המאפיינת יום זה שאסור בהדלקת אש. ארוטיות כזו מתאימה ליהדות הפרושית ולהמשכיה בקבלה, ששבתה הצטיינה גם בארוס רוחני שהזיווג בין איש לאשתו (ראה בבלי, כתובות סב ע"ב) הוא רק פועל יוצא ממנו, וזאת בניגוד להלכה הכיתתית המופיעה בספר היובלים (נ 8) ולהמשכיה בקראות (ראה אבן עזרא על שמות לד, כא) שאסרה בשבת גם על הזיווג.

פירוש כזה לשירו של מלאגר אומנם אינו נחלת רוב המפרשים והמתרגמים, שמוצאים ב'כיסוף של שבת' ($\alpha\alpha\beta\beta\alpha\tau\iota\kappa\alpha\omicron\varsigma \pi\acute{o}\theta\omicron\varsigma$) רק את אהבתה של אהובת המשורר כלפי יהודי שומר שבת. אך כבר קדמני ה. יקובסן (במאמרו בכתב העת Mnemosyne כרך 30, 1977, עמ' 71-72) בפירוש בכיוון זה, שאני מוסיף וצועד בו אף מעבר למה שהציע הוא.

כרוב שיריו של מלאגר גם השיר דלהלן הוא שיר אהבה, והוא מופנה לאהובה בשם דמו (במלרע), המופיעה (בצד אחרות ואחרים) גם בשירים אחרים של המשורר. כאן מתוארת היא כלבנת לחיים, תיאור שאינו שכיח (אצל הומרוס מצינו רק יפות לחיים) אך הולם אולי את הארוס של השבת הקרה.

בתרגום שמרתי על המשקל המקורי (בהתאמה לעברית כמקובל). השיר מורכב משני דו-טורים פְּנְטֶמֶטְרִיים: השורה הראשונה בכל אחד היא הֶקְסֶמֶטְר (המשקל האפי שבו בכל שורה ששה דקטילים, כלומר יחידות הפותחות בהטעמה שלאחריה בדרך כלל שתי הברות בלתי מוטעמות), והשורה השנייה מתחלקת לשני חלקים שכל אחד מורכב משני דקטילים והברה מוטעמת.

מי שְׁעֵתָה מְחַזֵּיק בָּךְ, דְּמוּ לְבַנַּת-הַלְחִיִּים,

תַּחַת הָעוֹר, הוּא עוֹלֵז, אֶךְ לְבָבִי נֶאָנַח.

אֶךְ אִם כְּסוּף שֶׁל שַׁבַּת בָּךְ יֵאָחַז, בְּכֶךָ אֵין כְּבֹר רַב-תַּמָּה,

בְּשַׁבָּתוֹת צוֹנְנוֹת, אָרוֹס גַּם שָׁם וְהוּא חֵם.